

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВИТРАТИ» ЗГІДНО ПСБУ І МСБО ТА В ПРАЦЯХ СУЧАСНИХ ВЧЕНИХ

Г.С.Черноіванова, к. е. н., доцент (ХНЕУ)

У статті узагальнені теоретичні підходи до обґрунтування поняття «витрати». Проаналізовано трактування поняття «витрати» в національних та зарубіжних стандартах з бухгалтерського обліку.

Ключеві слова: витрати, затрати, управління витратами, облік витрат, критерії відмінності, бухгалтерський підхід до визначення понять, поняття «витрати».

В статье обобщены теоретические подходы к обоснованию понятия «расходы». Проанализировано трактование понятия «расходы» в национальных и зарубежных стандартах бухгалтерского учета.

Ключевые слова: расходы, затраты, управление затратами, учет затрат, критерии отличия, бухгалтерский подход к определению понятий, понятие «расходы».

The article summarized the theoretical approaches to study the concepts of "costs." Analyzed the interpretation of the concept of "cost" in the national and international standards of accounting.

Key words: cost, cost, cost management, cost accounting, criteria differences accounting approach to definitions of "costs"

Постановка проблеми. Витрати підприємства відіграють дуже значну роль у діяльності всього підприємства. Витрати – складна економічна категорія, яка являється одним з найважливіших чинників впливу на фінансовий результат підприємства. Витрати є базою для формування цінової політики суб'єктів господарювання, характеризують рівень технології та організації виробництва. Особливо актуальним витрати є для вітчизняних підприємств, які нині перебувають на складному етапі реструктуризації та адаптації до ринкового середовища з урахуванням міжнародних вимог та правил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам даної проблеми присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: Алексєєвої А.І., Бланка І.А., Грецака М.Г., Котенєва О.Н., Котлярова С.А.,

Погорелова Ю.С., Партина Г.О., Сідуна В.А., Турила А.М., Христенко Л.М., Цал-Цалко Ю. С., Цимбалюк Л.Г. і ін. [1–7, 12–16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для успішного управління витратами підприємства необхідно ретельне вивчення понять «затрати», «витрати».

У цей час немає єдиного тлумачення цих понять. Учені, фахівці й практики найчастіше вкладають у нього різний зміст. Те ж саме спостерігається в українській і зарубіжній науковій літературі. Тому немаловажне значення набуває правильне визначення понять «затрати» та «витрати».

Актуальність і значення цієї проблеми для підприємств України визначили тему статті, її мету.

Проте ряд питань цієї складної проблеми потребує подальшого теоретичного і практичного обґрунтування.

Ціль статті. Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сутності поняття «витрати» згідно аналізу основних підходів сучасних вчених, національних та зарубіжних стандартів з бухгалтерського обліку.

У процесі дослідження в статті використані такі методи: теоретичного узагальнення, системний підхід.

Результати дослідження. Тракткування поняття «витрати» в національних та зарубіжних стандартах з бухгалтерського обліку наведено в табл. 1.

Виходячи із табл.1 можна зробити висновки, що визначення витрат згідно національному положенню (стандарту) бухгалтерського обліку (П(С)БУ) та російського положення бухгалтерського обліку (ПБО) практично однакові, так як багато що було під час їх розробки взято з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО).

Трактування поняття «витрати» в національних та зарубіжних стандартах з бухгалтерського обліку

Стандарт	Визначення
П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [10]	Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)
П(С)БО 16 «Витрати» [11]	Витрати – або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені
ПБО 10/99 [9]	Витрати – зменшення економічних вигод в результаті вибуття активів (грошових коштів, іншого майна) і (або) виникнення зобов'язань, що призводять до зменшення капіталу цієї організації, за винятком зменшення внесків за рішенням учасників (власників майна)
МСБО [7]	Витрати – зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду, що відбувається у формі вибуття або використання активів чи збільшення зобов'язань, що веде до зменшення власного капіталу підприємства за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені
Згідно Податкового кодексу України [8]	Витрати – це сума будь - яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній та нематеріальній формах. Такі витрати спрямовані на здійснення господарської діяльності платника податку (підприємця)

У вітчизняній економічній літературі трактування категорії «витрати» не є однозначним. Найбільш частіше зустрічаються такі підходи до розуміння витрат [7].

- 1) витрати у формі виплат (економічні витрати);
- 2) витрати, що формують вартість продукції (вартісні витрати).

Як зазначають Кембелл Р.Макконел та Стенді Л.Брю, розуміння витрат економістами ґрунтується на факті обмеженості ресурсів та можливості їх альтернативного використання [7]:

Аналіз термінології в теорії витрат показав, що зустрічаються часто два синонімічних поняття – «затрати» та «витрати».

Поняття затрати уперше сформулював О. Шмаленбах. Він розглядав

затрати підприємства без їхнього зв'язку з реальними грошовими потоками. Трохи пізніше Г.Кох визначає затрати – як форми платежів за використовувані блага, отриманні з зовнішнього середовища. У цьому випадку затрати розглядалися як фактичні гроші вибуття [14]:

Автори «Економікс» К.Макконелл і С.Брю в межах маржиналістського підходу до затрат визначають їх як виплати, які підприємство має зробити, або доходи, які підприємство зобов'язане забезпечити постачальникові ресурсів, щоб відвернути ці ресурси від альтернативних шляхів їхнього використання [14].

Визначення сутності поняття «витрати» як економічної категорії представлено в табл.2.

Таблиця 2

Визначення сутності поняття «витрати» у працях сучасних вчених

Автор	Визначення поняття «витрати»
Бланк І. О. [1]	Витрати – виражені в грошовій формі, витрати, які має підприємство в процесі здійснення своєї господарської діяльності
Грещак М. Г., Коцюба О. С. [2]	Витрати – це обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети
Загородній А.Г.,Вознюк Г.Л. [3]	Витрати – грошове вираження суми ресурсів, використаних з певною метою
А.И.Алексеева, Ю.В.Васил'єв, А.В., Малеєва [4]	Витрати – це виражені у грошовій формі витрати організацій на проведення, обіг, збут товарів
Цимбалюк Л.Г. [16]	Витрати – є виражені у грошовій формі вартості ресурсів підприємств, підприємців на виробництво та реалізацію продукцію
Котенева О.Н. [5]	Витрати – це ресурси, витрачені на конкретні цілі, у вартісним вираженні
А.Яругова [14]	Затрати – обґрунтоване (виправдане) умовами виробництва і спрямоване на створення корисних цінностей або надання послуг споживання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.
Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. [12]	Витрати – це обсяг спожитих виробничих факторів (матеріальних, фінансових, трудових ресурсів), необхідних для здійснення підприємством господарської діяльності, направленої на отримання прибутку та максимізація добробуту власників у грошовому вираженні

Автор	Визначення поняття «витрати»
Г.П.Партин [7]	Витрати – це грошове вираження суми ресурсів (матеріальних, технічних, трудових, фінансових, інформаційних тощо), використаних для виробництва та реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг, здійснення інших видів господарської діяльності, спрямованої на досягнення стратегічних і поточних завдань розвитку суб'єктів господарювання
В.Я.Горфинкель, В.А.Швандар [14]	Витрати виробництва і реалізації (собівартість продукції, робіт, послуг) представляють собою вартісну оцінку використовуваних в процесі виробництва продукції (робіт, послуг), природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво та реалізацію
Котляров С.А. [6]	Витрати – це вартість ресурсів (матеріальних та трудових), які використовуються для виробництва продукції, отримання прибутку чи досягнення іншої мети організації
Ю.Цал-Цалко [15]	Витрати - це зменшення активів або збільшення зобов'язань ,що призводить до зменшення власного капіталу
А.Чахліб, Ю.Колбушкін [14]	Витрати – це комплекс ресурсів ,що надходять у процесі виробництва на вхід системи й надалі трансформуються в корисні предмети на її виході
Турило А.М. [13]	Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини споживаних ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети

Далі Ю.С.Погорелов, Л.М.Христенко, А.А.Алеїніков роблять висновок ,що витрати слід розглядати як неминувлі затрати підприємства, які сформувалися раніше й перетворилися на минулі в даному звітному періоді. Після завершення періоду неминувлі затрати підприємства залишаються, тоді як витрати списуються, і за результатами зіставлення витрат і доходів визначається фінансовий результат періоду. Поняття «затрат» за змістом є значно широким. Практично всі витрати, крім витрат, що списуються в періоді, у бухгалтерському обліку є затратними [14].

Можна також узагальнити запропоновані відмінності понять «затрати» та «витрати» [14] :

- 1) «затрати» використовуються в управлінні, «витрати» – у обліку;
- 2) «затрати» можуть переходити в майбутні періоди, а «витрати» після завершення періоду списуються на фінансовий результат;
- 3) «затрати» використовуються для розрахунків показників діяльності

підприємства, а «витрати» – для фінансового результату підприємства;

4) «затрати» визначаються підприємством, а «витрати» – законодавчо.

Л.Г.Цимбалюк запропонує бухгалтерський та економічний підходи до визначення сутності витрат [16]. Між вказаними підходами існує суттєва відмінність.

Економічні витрати будь-якого ресурсу, вибраного для виробництва продукції, дорівнюють його вартості при найкращому із всіх можливих варіантів використання. Під поняттям витрат в економічному плані розуміють альтернативні витрати, що визначаються кількістю одного товару, яким необхідно пожертвувати для збільшення виробництва іншого. Дані витрати пов'язані з відмовою від використання певних можливостей і альтернатив для реалізації намічених цілей.

Бухгалтерські витрати відрізняються від економічних тим, що вони не включають вартості послуг чинників виробництва, які є власністю підприємства. Бухгалтерські – це явні (зовнішні) витрати, що визначаються підсумком витрат підприємства на оплату закуплених ресурсів (оплата сировини, палива, енергії, виплата заробітної плати і т.п.), які не належать власникам підприємства [14].

Облік як елемент управління витратами потрібен для підготовки інформації в цілях прийняття правильних господарських рішень. Наприклад, при оцінці вартості матеріальних виробничих запасів понесені витрати встановлюють шляхом виробничого обліку, а інформацію про фактичні результати діяльності підприємства і всі його витрати на виробництво надає бухгалтерський облік.

Висновок. Зараз немає єдиного тлумачення поняття «витрати» . Тому немаловажне значення набуває правильне визначення цього поняття. У результаті проведених досліджень автором узагальнено теоретичні підходи до обґрунтування поняття «витрати» . Проаналізовано трактування поняття «витрати» в національних та зарубіжних стандартах з бухгалтерського обліку, а також згідно Податкового кодексу України.

Розглянуто бухгалтерський та економічний підходи до визначення сутності витрат. Також автором узагальнено існуючі розбіжності між поняттями «затрати» та «витрати».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бланк И.А. Управление прибылью. – К.: Ника – центр, 1998. – 544 с.
2. Грещак М. Г. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. — К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.
3. Загородній А. Г. Фінансово–економічний словник / Укл. А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
4. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: Учебное пособие / А.И.Алексеева, Ю.В.Васильев, А.В., Малеева, Л.И.Ушвицкий. - М.: Финансы и статистика, 2006. - 672с.
5. Котенева Е.Н., Краснослободцева Г.К., Фильчакова С.О. Управление затратами предприятия: Учебное пособие. – М.: Дашков, 2008. – 224 с.
6. Котляров С.А. Управление затратами: Учебное пособие. – СПб.: ПИТЕР, 2001. – 160 с.
7. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія. – К.: УБС НБУ, 2008. – 219с.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
9. Положення бухгалтерського обліку 10/99 «Витрати організації», затверджене наказом Міністерства фінансів РФ від 30 грудня 1999 року №107н [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.afga.ru/?p=363>
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року №87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0391-99>
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», від 31.12.99 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

12. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навч. пос. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 436 с.
13. Турило А. М. Управління витратами підприємства: Навч. Посібник/ А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.
14. Управління витратами підприємства : навчальний посібник / Ю.С.Погорелов, Л.М.Христенко, А.А. Алєйніков, Г.А.Макухін; за ред. Г.В.Козаченко. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж»,2011. – 628с.
15. Цал-Цалко Ю. С.Витрати підприємства: навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – 600 с.
16. Цимбалюк Л.Г. Формування та управління витратами виробництва / Л.Г.Цимбалюк, Н.П.Скригун , Л.І.Антошкіна. – Донецьк : Юго – Восток,2009. – 240 с.

Визначення поняття «витрати» згідно ПСБО, МСБО та працях сучасних вчених

Определение понятия «расходы» согласно ПСБО, МСБУ и в работах современных ученых

The definition of "costs" under NSBU, IAS and the writings of modern scholars

Черноіванова Ганна Степанівна

Черноиванова Анна Степановна

Chernoivanova Anna Stepanovna

Сведения об авторе

1. Черноивнова Анна Степановна

2. кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета Харьковского национального экономического университета

3. тел. дом. 372-36-40

4. моб. 80675783797

anna1213ch@mail.ru